

Ochrona własności intelektualnej

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

Szkolenie 4 godziny lekcyjne

Motto

„Wszelka własność intelektualna to kradzież za wyjątkiem tej, która przysługuje nam z tytułu włożonej przez nas pracy [Locke] lub ekspresji naszej osobowości [Hegel]”

Philosophy of intellectual property, Justin Hughes, 1988
Tłumaczenie Ryszard Szarfenberg
Jest to parafraza powiedzenia Pierre-Joseph Proudhona:
„Własność to kradzież”

Ochrona własności intelektualnej a polityka społeczna

- **W polityce społecznej**, która ma charakter publiczny wszystkie **wytwarzane tam idee też mają charakter publiczny**, a więc są własnością wszystkich
- **Nie ma uzasadnienia ograniczanie dostępu do wytworów intelektualnych polityki społecznej**, np. w stosunku do aktów prawa twardego czy miękkiego (strategie), którego „autorem” jest administracja publiczna (nie zmienia tego zlecenie ich przygotowania podmiotom prywatnym)
- **W administracji usługowej jaką jest Uniwersytet Warszawski własność intelektualna dotyczy przede wszystkim wytworów intelektualnych studentów i pracowników**

Problemowe przykłady z obszaru nauki i szkolnictwa wyższego

- Na seminarium dyplomowym prof. X student Y napisał pracę dyplomową. Prof. X następnie **włączył duże fragmenty tej pracy do artykułu, który podpisał swoim nazwiskiem**
- Student Y pisząc pracę zaliczeniową znalazł wiele informacji związanych z jej tematem w Internecie, postanowił **skopiować je i pracę podpisał własnym nazwiskiem**
- Dr X przetłumaczył z języka angielskiego fragment książki innego autora po czym wstawił ten fragment do pracy, którą podpisał swoim nazwiskiem

Kolejne przykłady

- Doktor X przeczytał artykuł doktora Y, w którym znalazł tabelę, którą sam stworzył, ale w tekście doktora Y **tabela ta nie została oznaczona, jako pochodząca z tekstu doktora X**
- Doktor X **opublikował w Internecie na swojej stronie zawodowej pierwszą wersję swojego artykułu**, który został zamówiony przez inną instytucję niż ta, w której jest zatrudniony. Jej przedstawiciel zwrócił się z prośbą o usunięcie artykułu
- Doktor X opublikował **w Internecie na swojej stronie zawodowej prace zaliczeniowe studentów, niektórzy z nich wykorzystali je w swoich pracach dyplomowych, system Plagiat wykrył zapożyczenia**

Podstawowe pojęcia

- **Własność** – ogólne pojęcie o charakterze filozoficznym, ekonomicznym, politologicznym, prawnym etc., np. co uzasadnia prawo kogoś do posiadania czegoś i odmawiania innym tego czegoś?
- **Własność intelektualna** – w odróżnieniu od własności rzeczy, własność obiektów niematerialnych (idei), np. on jest autorem tej książki (własność intelektualna) a mam egzemplarz tej książki (własność w zwykłym sensie)
- **Ochrona własności intelektualnej** – kto, jak i dlaczego może naruszyć moją własność intelektualną? Jak mogę się przed tym bronić, jak może mnie chronić państwo i prawo, jakie ma to uzasadnienie? Co mnie czeka, gdy sam naruszę czyjąś własność intelektualną?

Własność dóbr materialnych – dysponowanie a prawo dysponowania

- Osoba fizyczna (lub prawna) posiada dobro materialne X. Co to znaczy?
 1. Osoba ta **może swobodnie dysponować** tym dobrem, jest ono w jej dyspozycji
 2. Osoba ta **ma prawo swobodnie dysponować** tym dobrem

<i>Prawo do dysponowania</i>	<i>Faktyczne posiadanie, dysponowanie</i>	
	<i>Dysponuje</i>	<i>Nie dysponuje</i>
<i>Ma prawo</i>	Zgodność prawa do posiadania i faktycznego posiadania	Chwilowo niedostępne, użyzione, pożyczone, zagubione, utracone wbrew woli
<i>Nie ma prawa</i>	Znalezione, odebrane podstępem, siłą	Zgodność braku uprawnienia do dobra i faktycznego nieposiadania go

Dobra doskonale prywatne – dobra konkurencyjne i wyłączne w konsumpcji

- **Warunek konkurencyjności:** dobro konkurencyjne w konsumpcji, czyli jeżeli nabył je ktoś i skonsumował, to nie może go już skonsumować ktoś inny
- **Warunek wykluczalności: można wykluczyć z jego konsumpcji** tych, którzy nie zapłacili
 1. Wykluczalność po stronie producentów – producent dobra może wykluczyć niepłacących
 2. Wykluczalność po stronie konsumentów – konsument dobra może wykluczyć niepłacących

Rodzaje dóbr według kombinacji konkurencyjności i wykluczalności

TYP DOBRA	WARUNKI		
	<i>Czy spełniony jest warunek konkurencyjności ?</i>	<i>Czy spełniony jest warunek wykluczalności (producent)?</i>	<i>Czy spełniony jest warunek wykluczalności (konsument)?</i>
Dobra prywatne	Tak	Tak	Tak
Dobra „nie zatłoczone”	Nie	Tak	Tak
Dobra o otwartym dostępie i dobra wspólne	Tak	Nie	Tak
Dobra semi-publiczne	Nie	Nie	Tak
Czyste dobra publiczne	Nie	Nie	Nie

Im dobro mniej przypomina doskonałe dobro prywatne, tym trudniej określić wyłączne prawa własności w stosunku do niego

Na podstawie: A. Bartczak, M. Krawczyk,
Wykłady z mikroekonomii III, wykład X

Przykłady dóbr różnych typów

- Przedmioty materialne wytworzone w procesie produkcji, np. buty, telewizory, szpilki, ziemniaki, samoloty, budynki
- Inne
 - Drogi, muzea, galerie, parki narodowe
 - Połowy oceaniczne, częstotliwość fal radiowych, dzikie zwierzęta, przyroda, wspólne złoża ropy naftowej
 - Telewizja, radio, Internet
 - Obrona narodowa, jakość powietrza, ochrona przeciwpożarowa, konserwacja budynków historycznych

Producent dóbr prywatnych i ich własność

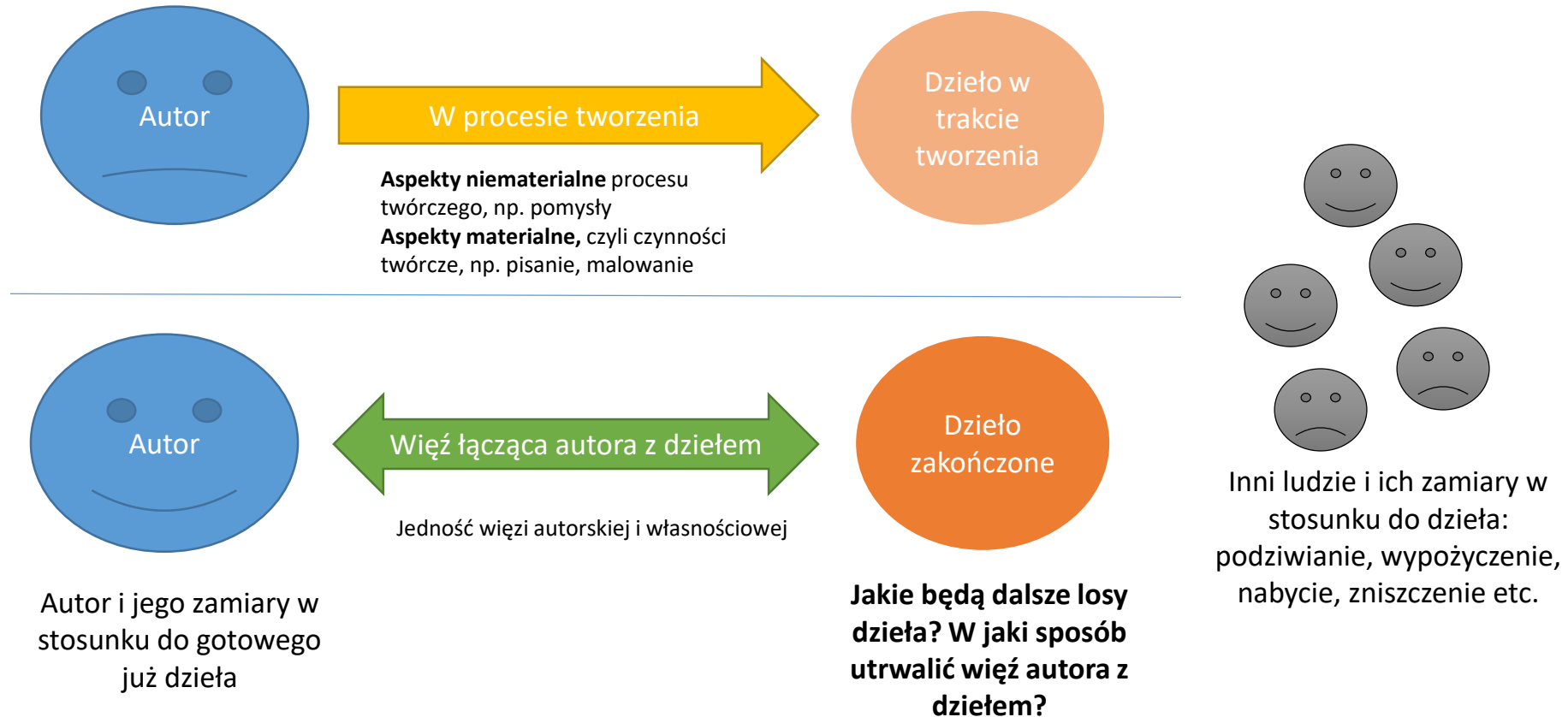

- **Jaki rodzaj więzi powstaje między producentem a jego produktem?**
Własność i swoboda dysponowania
- **Po co producent produkuje produkt?**
 - Na własne potrzeby (brak zmiany właściciela i dysponenta)
 - **Na wynajem** (brak zmiany właściciela, odpłatna czasowa zmiana dysponenta)
 - **Na sprzedaż** (odpłatna zmiana właściciela i dysponenta)

Od producenta i produktu do autora / twórcy i jego dzieła intelektualnego

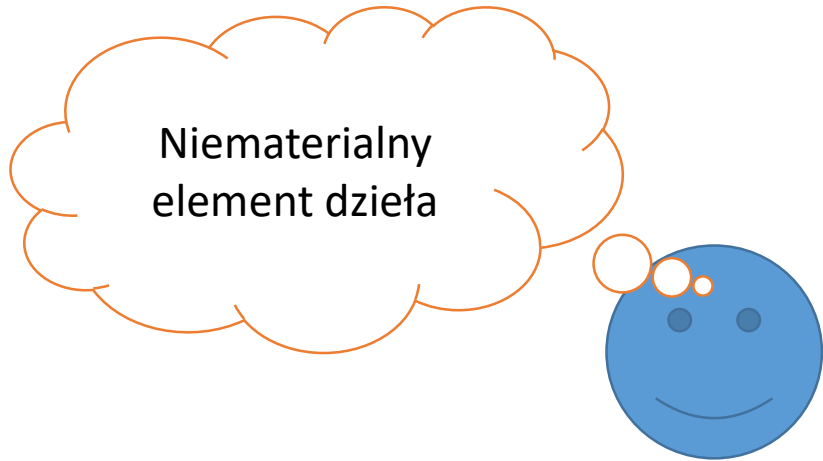
- **Autor (twórca) => tworzy (proces) => dzieło (produkt intelektualny)**
- Ze względu na proces tworzenia między autorem a dziełem zachodzi **specyficzna więź** odczuwana przez autora i przez innych
- Gdy dzieło już powstało, może zostać
 - Schowane
 - Zniszczone
 - Sprzedane
 - Podarowane
 - Zwielokrotnione
- Z już powstałym dziełem mogą się dziać różne rzeczy za sprawą autora, innych ludzi, sił przypadku i natury

Autor w akcie tworzenia dzieła i po nim

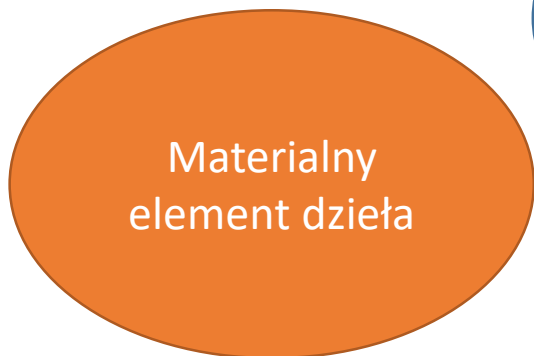
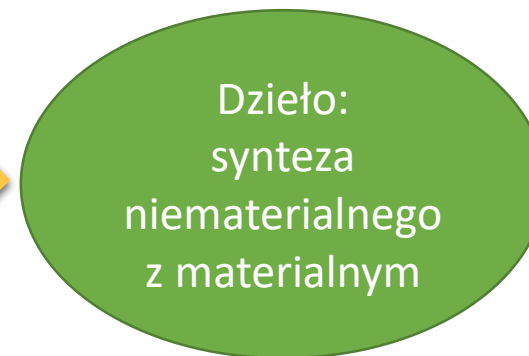

Dzieła umysłu – związek z nośnikiem

- Autor stworzył dzieło, które **ma charakter niematerialny**, ale zwykle **jest utrwalone na określonym nośniku** (np. namalowane na płótnie, zapisane na papierze, zarejestrowane na taśmie, zapisane na dysku)
 - Gdyby dzieła rzeczywiście miały charakter całkowicie niematerialny, wówczas trudno byłoby nimi dysponować, przechowywać, wystawiać, publikować, sprzedawać, podziwiać itd.
- W przypadku niektórych dzieł **między niematerialną ideą a nośnikiem jest nierozwalna więź**, np. namalowanego raz obrazu nie można zwielokrotnić (jego fotografia nie jest uznawana za obraz)
- Drugi typ dzieł to takie, których **związek z nośnikiem może być łatwo rozerwany**, np. raz nagrana piosenka, czy raz wydrukowana książka mogą być zwielokrotnione bez szkody dla samego dzieła
- **Zwielokrotnione dzieło** (wiele egzemplarzy tego samego dzieła) to nie jest **dzieło skopiowane** (inny człowiek tworzy takie same lub zbliżone dzieło)

Autor i jego pomysły, wiedza, umiejętności, postawy

Właściciel i dysponent

Przypadek sprzedaży dzieła przez jego autora

- Autor, twórca dzieła może mieć w stosunku do niego różne zamiary, może je zatrzymać dla własnej przyjemności obcowania z własnym dziełem, ale może też pomyśleć o **sprzedaży dzieła**
- Załóżmy, że autor umawia się z potencjalnym nabywcą i **dochodzą do zgody co do ceny, zawierają umowę kupna-sprzedaży i dzieło zostaje sprzedane**
- Mamy teraz już **dwie osoby** związane w różny sposób z dziełem
 - **Autora, który jest jego twórcą, ale już nie jest jego właścicielem**
 - **Właściciela dzieła, który je kupił od twórcy, ale sam jego twórcą nie jest**
- *Pytanie, czy i jak więź autora z dziełem może zostać naruszona przez nowego właściciela?*

Więź autorska a stosunek własnościowy

Specyficznym przypadkiem jest **zatrudnienie autora dzieła jako pracownika najemnego**, gdy ma on tworzenie dzieł w swoich obowiązkach służbowych, na tej podstawie można twierdzić, że właścicielem dzieł pracownika jest właściciel firmy, która go zatrudnia

Naruszenia własności zwykłej i własności intelektualnej

- **Kradzież dzieła bez naruszenia autorstwa:** Jeżeli ktoś bez zgody autora weźmie od niego to dzieło i je sprzeda dla własnego zysku, będzie to naruszenie zwykłego stosunku własności
- **Skopiowanie dzieła i oszustwo w sprawie autorstwa:** Jeżeli ktoś skopiuje dzieło i podpisze własnym nazwiskiem, a następnie będzie z tego czerpał korzyści, będzie to naruszeniem więzi autora z dziełem
- **Oszustwo w sprawie autorstwa:** Jeżeli ktoś zamówi u autora dzieło, a następnie zapłaci za nie i się pod nim podpisze, naruszy to więź autora z dziełem, choć za jego zgodą, będzie to też formą oszustwa, gdyż faktycznie ktoś inny był autorem
- **Działanie autora bez zgody właściciela dzieła:** Jeżeli autor tworzył dzieła jako pracownik najemny, to może on postępować wbrew woli swojego pracodawcy, np. opublikuje dzieło bez jego zgody

Dlaczego państwo miałoby chronić prawa autora? Uzasadnienie interwencji państwa

- **Ochrona bodźców do twórczości:** Jeżeli autor nie ma dostatecznej pewności, że nikt mu dzieła nie ukradnie (w sensie własnościowym lub autorskim) i nie będzie czerpał z tego zysku kosztem autora, to może on być mniej chętny do podejmowania wysiłków tworzenia dzieł, na czym wszyscy stracimy
- **Motywowanie do twórczości:** Upewnienie potencjalnych autorów, że nie tylko oni sami, ale również państwo będzie chroniło ich prawa, sprawi, że będą oni z większym zapałem tworzyć dzieła, na czym wszyscy skorzystamy
- *Pytanie jednak, czy autorzy tworzą tylko wtedy, gdy są pewni, że nikt inny się pod ich dziełem nie podpisze i/lub nie będzie z niego czerpał korzyści?*

Prawo własności w Konstytucji

Art. 20 i 21 w rozdziale Rzeczpospolita

- Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, **własności prywatnej** oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.
- Rzeczpospolita Polska **chroni własność i prawo dziedziczenia**.
- **Wywłaszczenie** jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

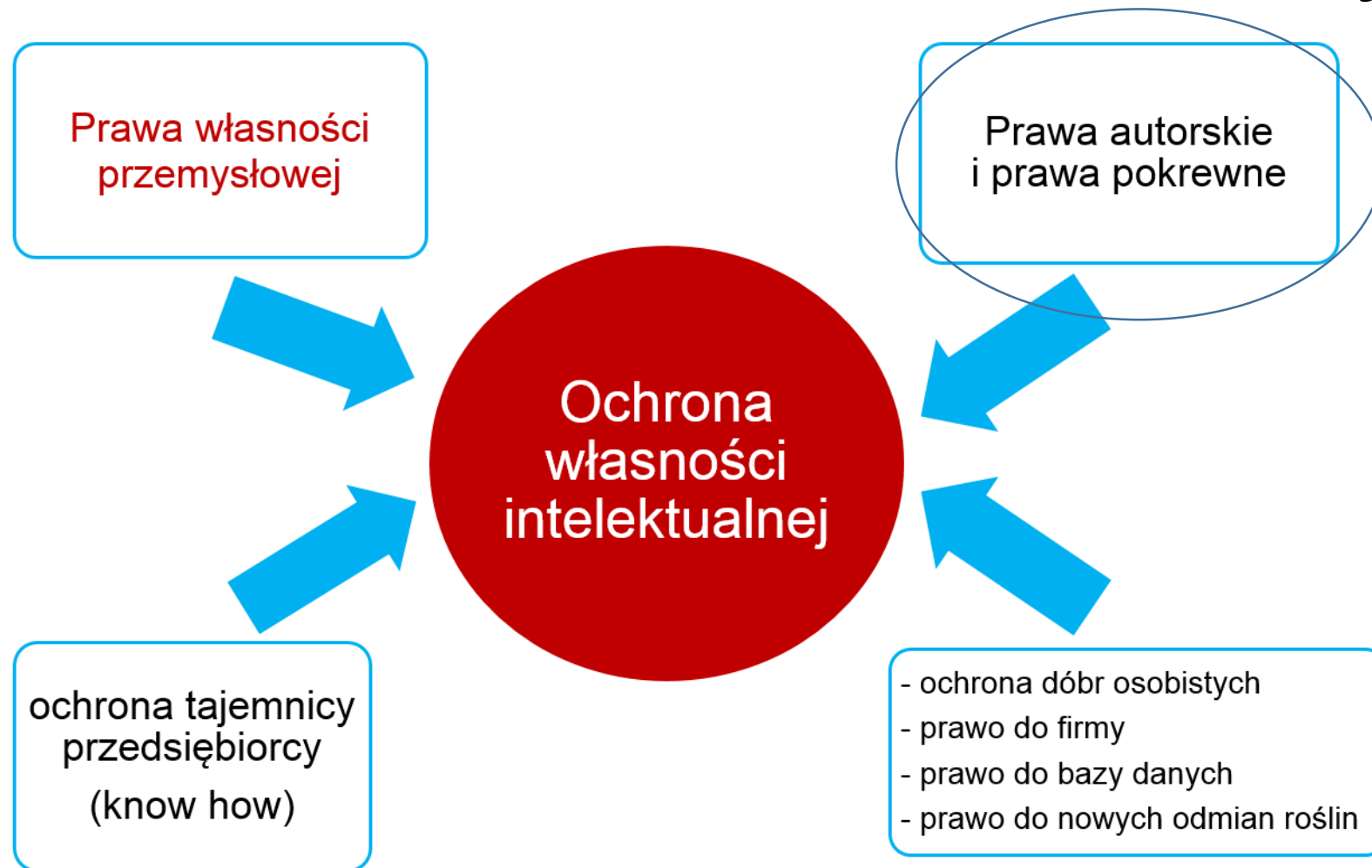
Art. 64 w rozdziale Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

- Każdy ma **prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia**.
- Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia **podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej**.
- **Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy** i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Własność intelektualna z prawnego punktu widzenia

Prawna ochrona własności intelektualnej

Prawna ochrona własności intelektualnej w Polsce

Prawo	Obejmuje	Rejestracja	Czas obowiązywania
Patent	proces techniczny	tak	20 lat
Wzór użytkowy	proces techniczny	tak	10 lat
Wzór Przemysłowy	wygląd	tak/nie	5 x 5 lat
Znak Towarowy	nazwa firmowa produktu / usługi	tak/nie	10 lat x dowolnie
Prawa autorskie	utwory artystyczne i literackie i in., progr. komputerowe	Nie	dożywotnio + 70 lat po śmierci

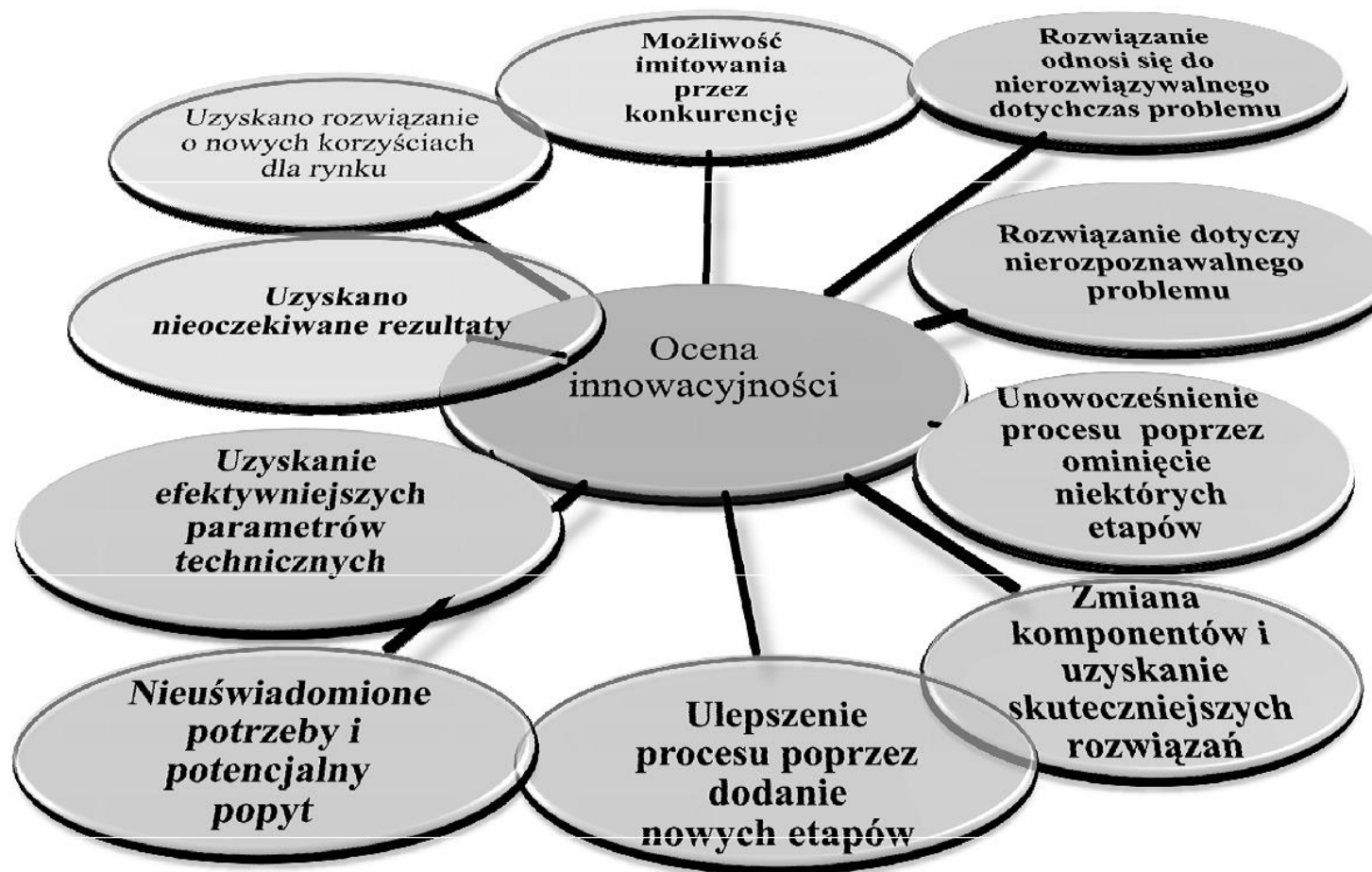
Ustawy regulujące prawną ochronę własności intelektualnej

- **Ustawa Prawo własności przemysłowej z 2000 r.** normuje
 - stosunki w zakresie wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych;
 - zasady, na jakich przedsiębiorcy mogą przyjmować projekty racjonalizatorskie i wynagradzać ich twórców;
 - zadania i organizację **Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej**.
- **Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r.**
 - Przedmiotem prawa autorskiego jest **każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór)**.

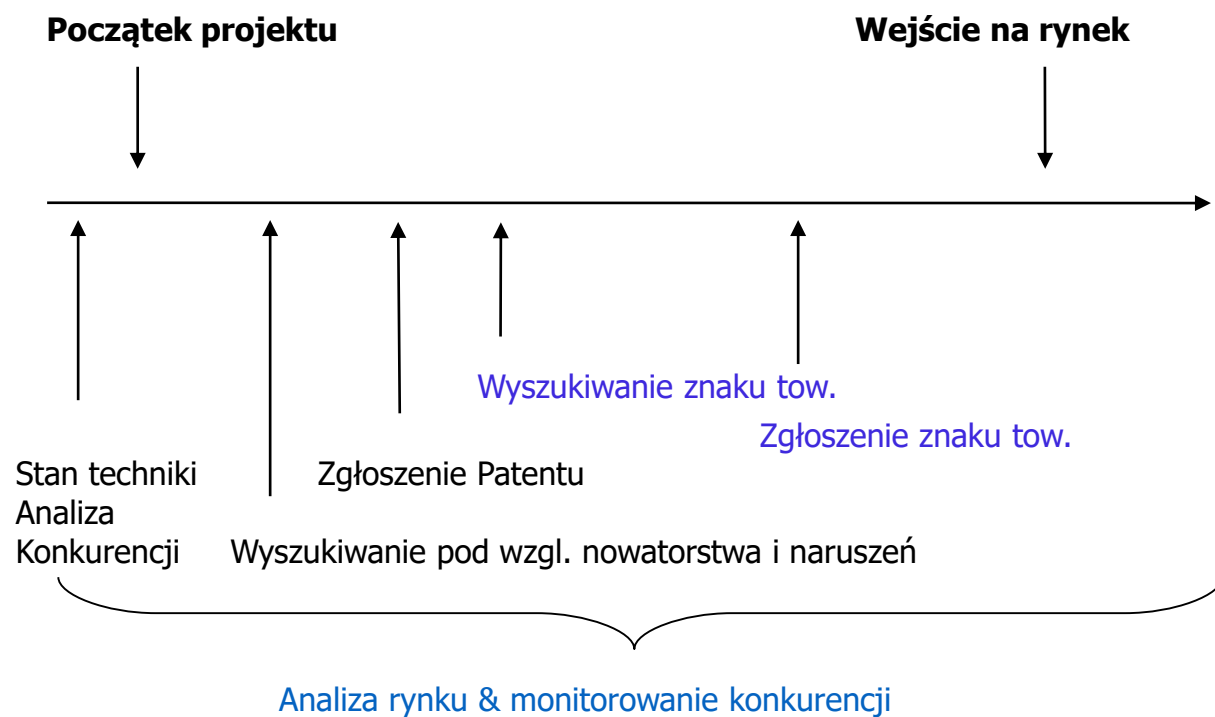
Wynalazek i reszta, czyli własność intelektualna w gospodarce

- **Wynalazek:** nowe rozwiązania (nie są częścią stanu techniki), posiadają poziom wynalazczy (nie wynikają dla wynalazcy w sposób oczywisty ze stanu techniki) i nadają się do przemysłowego stosowania
 - **Odkrycie naukowe nie jest wynalazkiem** w sensie ustawy Prawo własności przemysłowej
- **Wzór użytkowy:** nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy i zestawienia przedmiotu o trwałej postaci
- **Znak towarowy:** znak posiadający zdolność odróżniającą towarów i usług jednej firmy od innej (numeryczne, słowne, przestrzenne, slogany, loga)
- **Wzór przemysłowy:** postać produktu nadana mu przez cechy estetyczne lub ornamentację

Wynalazek a innowacyjność

Ochrona własności przemysłowej w szerszym kontekście – projekt na biznes

Prawo autorskie - koncepcja utworu przez wyliczenie

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe)
- 2) plastyczne
- 3) fotograficzne
- 4) lutnicze
- 5) wzornictwa przemysłowego
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne
- 9) audiowizualne (w tym filmowe)

Nie podlega ochronie na podstawie prawa autorskiego

- Ze względu na to, że „**ochroną może być objęty wyłącznie sposób wyrażenia**” **nie są nią objęte**
 - odkrycia,
 - idee,
 - procedury, metody i zasady działania,
 - koncepcje matematyczne.
- Nie są przedmiotem ochrony
 - **akty normatywne lub ich urzędowe projekty;**
 - **urzędowe dokumenty**, materiały, znaki i symbole;
 - opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
 - proste informacje prasowe.

Czynności wobec utworu

- **Publikowanie:** zwielokrotniony i udostępniony publicznie, w tym równoczesne
- **Rozpowszechnianie:** udostępniony publicznie, w tym nadawanie emisja radiowa lub telewizyjna oraz reemitowanie przez inny podmiot
- **Wprowadzenie do obrotu:** przeniesienie własności dokonane przez uprawnionego lub za jego zgodą
- **Najem egzemplarzy:** przekazanie do czasowego korzystania w celu uzyskania korzyści majątkowej
- **Użyczenie egzemplarzy:** jak najem, ale bez celu uzyskania korzyści majątkowej, czyli bezpłatnie
- **Odtworzenie:** udostępnienie poprzez nośniki dźwięku i/lub obrazu lub przez urządzenia odbierające sygnał radiowy lub telewizyjny
- **Zabezpieczenie techniczne:** wszelkie techniki zapobiegające naruszeniom prawa, w tym kody dostępu, szyfrowanie, zakłócanie

Dwa rodzaje praw autorskich w stosunku do utworów!!!

1. **Osobiste prawa autorskie**

- Autorstwo
- Podpisanie własnym nazwiskiem lub pseudonimem lub niepodpisanie w ogóle (anonimowo)
- Zachowanie niezmienionej treści i formy i rzetelne wykorzystanie
- Nadzór nad sposobem wykorzystania
- **Niezbywalne (nierozzerwalna więź)**

2. **Majątkowe prawa autorskie (ang. *copyright*)**

- Wyłącznieść korzystania
- Wyłącznieść dysponowania
- Wyłącznieść pobierania wynagrodzenia za wykorzystanie
- **Zbywalne** (tak jak każda inna własność)

Naruszenia osobistych praw autorskich – ochrona cywilnoprawna

- Twórca może żądać:
 - **zaniechania działania** naruszającego jego osobiste prawa autorskie,
 - dopełnienia przez osobę, która dopuściła się naruszenia, czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności **złożenia publicznego oświadczenia o odpowiedniej treści i formie**
 - przyznania twórcy przez sąd odpowiedniej **sumy pieniężnej tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę** (jeśli naruszenie było zawinione)
 - zobowiązania sprawcy naruszenia, aby **uiścić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny** (jeśli naruszenie było zawinione)

Naruszenia osobistych praw autorskich – odpowiedzialność karna

1. Kto **przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa** całości lub części cudzego utworu
2. Kto **rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór** w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, ewentualnie **publicznie zniekształca taki utwór** podlega:
 - grzywnie,
 - karze ograniczenia wolności albo
 - karze pozbawienia wolności do lat 3.

Naruszanie autorskich praw majątkowych – ochrona cywilnoprawna

- Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, **może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:**
 - zaniechania naruszania,
 - usunięcia skutków naruszenia,
 - naprawienia wyrządzonej szkody,
 - wydania uzyskanych korzyści,
 - ogłoszenia oświadczenia w prasie,
 - zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, **nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu Promocji Twórczości**, gdy naruszenie było zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej

Naruszanie autorskich praw majątkowych – za co odpowiedzialność karna*

- **Bezprawne rozpowszechnianie** cudzego utworu
- **Bezprawne utrwalanie i zwielokrotnianie** cudzego utworu
- **Bezprawne nabywanie lub pomaganie w zbyciu albo przyjmowanie lub pomaganie w ukryciu nośnika** utworu rozpowszechnionego lub zwielokrotnionego
- **Wytwarzanie urządzeń lub ich komponentów służących do niedozwolonego usuwania lub obchodzenia skutecznych zabezpieczeń technicznych** (kody, szyfrowanie, zakłócanie)
- **Posiadanie, przechowywanie, wykorzystywanie urządzeń lub ich komponentów do usuwania zabezpieczeń utworów**
- **Uniemożliwianie lub utrudnianie wykonywania prawa do kontroli korzystania z utworu**

* kary to grzywna, ograniczenie wolności, pozbawienie wolności

gdy czyny zakazane są źródłem dochodu wyższe – do 3, 5 lat, bez tego do 2 lat, czasem wskazano też minimalny wymiar 3 lub 6 miesięcy

Co możemy jednak zrobić nie narażając się na opłaty, roszczenia i kary? Dozwolony użytek!

- **Wolno korzystać** z rozpowszechnionego utworu „**w zakresie własnego użytku**” z wyjątkami, od których wyjątkiem jest „**własny użytek naukowy nie związany z celem zarobkowym**”
 - Własny użytek obejmuje też „krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego”
- **Wolno zwielokrotniać utwory (niestale)**, gdy nie ma to samodzielnego znaczenia gospodarczego i stanowi integralną i podstawową część procesu technologicznego oraz ma na celu wyłącznie umożliwienie:
 - przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub
 - zgodnego z prawem korzystania z utworu
- **Wolno „odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym**, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych”

Dozwolony użytek urywków, fragmentów, drobnych utworów (art. 29... 34 oraz 35)

- Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości
- **Wolno w celach dydaktycznych i naukowych** zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach
- Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w antologiach

ale:

- **Należy podać imię i nazwisko twórcy oraz źródło**, z którego pochodzi fragment (art. 34)
- Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy (art. 35)

„Przykazanie XI: Nie cudzystów”

„Nie grzeszmy zatem korzystając z cudzej twórczości, ale cytujmy innych autorów, używając ich utworów w należyty, uczciwy sposób”

S. Stanisławska-Kloc, Zasady wykorzystywania cudzych utworów: prawo autorskie i dobre obyczaje (etyka cytatu), Diametros nr 19, 2009

Uzasadnione cele cytowania

- **Wolno przytaczać, gdy jest to uzasadnione (ustawa)**
 - wyjaśnianiem
 - analizą krytyczną
 - nauczaniem
 - prawami gatunku twórczości
- **Wyjaśnianie i nauczanie** - opisanie zastanego/ istniejącego stanu wiedzy, zaprezentowania dotychczas wyrażanych poglądów; uzupełnienia własnej argumentacji, uczynienia własnych wywodów bardziej czytelnymi/jasnymi
- **Analiza krytyczna** - dla wsparcia własnej argumentacji, potwierdzenia zasadności lub zakwestionowania cudzych poglądów, przeanalizowania, skrytykowania, zrecenzowania

Wyodrębnij, oznacz cytowany fragment w swoim utworze i podaj autora oraz źródło

- Główne sposoby **wyodrębnienia fragmentów przytoczonych** za innymi utworami
 - Wzięcie w cudzysłów czyli: „...”
 - Zmiana czcionki w stosunku do tekstu podstawowego (kursywa, zmniejszenie, inny kolor)
- Wyodrębniony fragment powinien być uzupełniony **przypisem*** z **podaniem autora i innych danych źródła cytatu**
 - Na tyle dokładnie, aby można było znaleźć cytowany utwór
 - Zgodnie z przyjętymi zwyczajami (wskazówki, instrukcje, np. [INP](#))
- Przypadki szczególne, np. **cytat w cytacie, cytowanie za cytującym** (cytat z drugiej ręki), **cytowanie przypisów, cytat z nieistniejącego autora i lub źródła, autocytat**

* dolny, końcowy, w nawiasach

Znaj proporcje, cytuj dosłownie, a gdy parafrazujesz informuj o autorze źródła

- „przycaczany utwór musi pozostawać w takiej proporcji do wkładu twórczości własnej, aby nie było wątpliwości co do tego, że powstało dzieło własne” (wyrok SN z 2004 r.)
- „Wykorzystywany w ramach prawa cytatu utwór powinien być przytoczony w niezmienionej wersji, w przypadku utworu wyrażonego słowami (np. literackiego) w wersji dosłownej, w literalnym brzmieniu”
 - **Dopuszczalne są skróty, ale też je trzeba oznaczyć** trzema kropkami „...” lub „[...]”
- Jeżeli przedstawiasz własnymi słowami całość lub fragment innego utworu (parafraza) informuj o tym czytelnika podając dokładne informacje o parafrazowanym utworze i fragmencie (w przypisie)

Naruszenia prawa do cytatu

- Cytujemy zbyt obficie
- Cytujemy w innych celach niż dozwolone
- Cytujemy przypadkowe fragmenty, a nie te reprezentatywne dla poglądów autora (jest to nierzetelne korzystanie z utworu)
- Cytujemy specjalnie dobrane fragmenty, które nie są reprezentatywne dla poglądów autora, wypaczają sens utworu (cytowanie wybiórcze, stronnicze, nierzetelne korzystanie)
- Cytujemy, ale nie podajemy danych autora i/lub źródła
- *Cytujemy, ale nie oznaczamy (nie wyodrębniamy) cytowanych fragmentów, ani nie podajemy danych autora i źródła (kryptocytat, plagiat cytacyjny)*

Najgorsze co możesz zrobić – plagiat!!!

- **Plagiat to naruszenie osobistego prawa autorskiego**
- **Wybrane rodzaje plagiatu**
 - **Całościowy:** plagiator cały utwór cudzy przedstawia jako własny
 - **Redakcyjny:** plagiator przedstawia kompilację fragmentów cudzych utworów jako utwór własny
 - **Częściowy:** plagiator jest autorem części tekstu, duże nieoznaczone fragmenty są jednak cudze
 - **Cytatowy:** plagiator jest autorem większości tekstu, nie oznacza jednak wykorzystanych fragmentów utworów cudzych
 - **Częściowo-cytatowy:** plagiator wykorzystał dużą część cudzego tekstu, oraz fragmenty innych tekstów

Komputery, programy, Internet a praktyki plagiatowania

Rozwój programów komputerowych do edycji tekstu i upowszechnienie ich stosowania

+

Coraz większa dostępność tekstów w Internecie, w tym książek

=

1. Większa łatwość stosowania **metody „kopiuj-wklej”** w celu utworzenia tekstu, aby podpisać go swoim nazwiskiem
2. Problemy m.in. w systemie edukacji, w którym uczestniczą dzieci i młodzież, a tworzenie własnych tekstów jest instrumentem nauczania, podstawą oceniania i promowania

Reakcja – systemy antyplagiatowe

- System antyplagiatowy to **program komputerowy, który porównuje zadany tekst z innymi tekstami**, które są dostępne dla programów komputerowych (są w wersjach elektronicznych)
- Jego głównym produktem jest **raport, w którym dane o podobieństwie tekstów** zostają przedstawione jako zrozumiała dla użytkownika informacja

Raport z systemu plagiat.pl

Data raportu:	2014-10-01 22:47:12
Współczynnik podobieństwa 1: ?	1,2%
Współczynnik podobieństwa 2: ?	0,5%
Współczynnik podobieństwa 3: ?	1,4%
Współczynnik podobieństwa 4: ?	0,5%
Współczynnik podobieństwa 5: ?	0,2%
Długość frazy dla współczynnika podobieństwa 2:	25
Liczba słów:	24 651
Liczba znaków:	194 413

Wskaźnik podobieństwa 1 opis:

Jaką część stanowią fragmenty odnalezione w zasobach światowego Internetu, z wyłączeniem fragmentów znalezionych w Bazie Aktów Prawnych.

>> **Najdłuższe fragmenty zidentyfikowane jako podobne**

>> **Dokumenty, w których odnaleziono fragmenty podobne: z Bazy Aktów Prawnych (BAP)**

>> **Dokumenty, w których odnaleziono fragmenty podobne: z macierzystej Bazy danych**

>> **Dokumenty, w których odnaleziono fragmenty podobne: z Baz danych innych, niż macierzysta**

>> **Dokumenty, w których odnaleziono fragmenty podobne: z Internetu**

Kodeks Etyki Studenta Uniwersytetu Warszawskiego – fragment dotyczący praw autorskich

- Będąc wiernymi naszym powinnościom akademickim i społecznym, biorąc za wzór uniwersalne wartości moralne, mając świadomość odpowiedzialności za dobre imię studenta, **zobowiązujemy się do przestrzegania zasad etycznych i stosowania się do najwyższych standardów akademickich** oraz deklarujemy, iż będziemy:
 - przestrzegać obowiązującego prawa, a w szczególności ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz innych aktów prawnych obowiązujących w Uniwersytecie Warszawskim
 - szanować prawa i zwyczaje akademickie
 - **uzyskiwać zaliczenia przedmiotów oraz przygotowywać prace zaliczeniowe i dyplomowe z poszanowaniem praw autorskich**

Postępowanie dyscyplinarne według ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym

- Przestanką do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego jest **naruszenie przez studenta przepisów obowiązujących w Uczelni oraz popełnienie czynów uchybiających godności studenta**
- Postępowania wyjaśniające prowadzi **rzecznik dyscyplinary ds. studentów**. Podczas tego postępowania stara się on zebrać wszystkie informacje dotyczące okoliczności zdarzenia, **przesłuchuje sprawcę oraz świadków**
 - umarza postępowanie lub
 - kieruje do **komisji dyscyplinarnej** wniosek o ukaranie lub
 - kieruje do rektora wniosek o wymierzenie kary upomnienia lub o przekazanie sprawy do sądu koleżeńskiego

Kary dyscyplinarne według ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym

- Upomnienie
- Nagana
- Nagana z ostrzeżeniem
- Zawieszenie w określonych prawach studenta na okres do jednego roku
- Wydalenie z uczelni

Studentcie strzeż się!

Nie naruszaj praw autorskich!

Teraz już wiesz co to takiego i co za
to grozi!

Koniec, czyli nieobecni mają zaliczyć szkolenie na dyżurze

Więcej informacji na temat ochrony własności intelektualnej zob.
„Krótki kurs własności intelektualnej. Materiały dla uczelni”

<http://prawokultury.pl/kurs/>

Słowniczek

Cytat

Przytoczenie drobnych utworów lub fragmentów utworów, bez dokonywania zmian, w odrębnym dziele. Przytaczany utwór lub jego fragment musi pozostawać w takiej proporcji do wkładu twórczości własnej, aby nie było wątpliwości co do tego, że powstało własne dzieło. Cytat powinien być tak oznaczony, by czytelnik wiedział, kiedy ma do czynienia z tekstem autora posługującego się cytatem, a kiedy z samym cytatem. Cytat nie może naruszać normalnego korzystania z utworu ani godzić w słuszne interesy twórcy.

Domena publiczna

Zbiór utworów, do których autorskie prawa majątkowe wygasły, lub nigdy nie były objęte prawno autorską ochroną.

Dozwolony użytek osobisty

Instytucja, dzięki której osoby fizyczne mogą korzystać nieodpłatnie i bez zgody twórcy z rozpowszechnionego utworu. Takie korzystanie może polegać m.in. na pożyczeniu książki lub filmu albo sporządzeniu pojedynczych kopii utworu. Uprawnienie to nie obejmuje jednak udostępniania cudzych utworów w internecie. Korzystać z utworu w ramach dozwolonego użytku mogą wyłącznie osoby pozostające w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa i powinowactwa lub w stosunku towarzyskim. Rekompensatę dla twórców i innych uprawnionych z tego tytułu stanowią opłaty reprograficzne oraz opłaty od czystych nośników. Niezależnie od takiej rekompensaty, dozwolony użytek osobisty nie może naruszać normalnego korzystania z utworu ani godzić w interesy twórcy.

Licencja

Umowa, której istotą jest zezwolenie na korzystanie z utworu na określonych w niej polach eksploatacji. Umowa licencyjna nie przenosi na licencjobiorcę autorskich praw majątkowych – do tego konieczne jest zawarcie umowy o przeniesienie praw.

Plagiat

Przywłaszczenie cudzego autorstwa. Plagiat popełnia nie tylko ta osoba, która przejmuje cudzy utwór w całości, ale również ta, która przywłaszcza sobie jedynie fragmenty dzieła.

Prawa majątkowe

Prawo do decydowania o sposobach korzystania z utworu na wszystkich polach eksploatacji. Łączy się ono z czerpaniem korzyści finansowych przez osobę, która takie prawo posiada (prawo do wynagrodzenia). Z reguły przysługuje ono twórcy, jednak może też przysługiwać wydawcy, producentowi lub pracodawcy. Jest ono zbywalne (z wyjątkiem niektórych przypadków prawa do wynagrodzenia), ograniczone w czasie (co do zasady wygasa po upływie 70 lat od śmierci twórcy) i podlega dziedziczeniu.

Prawa osobiste

Prawa, które są na stałe związane z twórcą i nie są ograniczone w czasie. Pr. Aut. mówi m.in. o takich prawach osobistych, jak prawo do: autorstwa utworu; oznaczenia dzieła własnym nazwiskiem, pseudonimem lub udostępnienia go anonimowo; decydowaniu o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności.

Prawa pokrewne

Prawa niematerialne, które podlegają podobnej ochronie co utwory, choć nieco bardziej ograniczonej. Prawami pokrewnymi są chronione artystyczne wykonania, fonogramy, wideogramy, nadania programów radiowych i telewizyjnych, a także pierwsze wydania utworów oraz wydania naukowe i krytyczne. Prawa te mają w większości charakter majątkowy, tylko artystom wykonawcom przysługują dodatkowo prawa osobiste.

Twórca

Osoba, która swoim twórczym wkładem przyczyniła się do powstania utworu. Nie ma znaczenia, ile twórca ma lat, czy posiada zdolność prawną, jaki jest jego stan psychiczny oraz to czy zamierzał stworzyć utwór. Domniemywa się, że jest nim osoba, której nazwisko widoczne jest na egzemplarzu utworu.

Utrwalenie utworu

Zapisanie utworu na nośniku, np. na papierze, płycie DVD, btonach filmowych lub fotograficznych.

Utwór

Przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Musi zostać ustalony (zakomunikowany innym osobom lub utrwalony na nośniku), a jego autorem zawsze jest człowiek. Utwór może zostać wyrażony słowem, symbolami matematycznymi, lub znakami graficznymi. Pr. Aut. mówi między innymi o utworach literackich, plastycznych, fotograficznych oraz audiowizualnych